

Østfold fylkeskommune
Postboks 220
1702 SARPSBORG
Norge

Vår saksbehandler
Mina Mjærum Johansen
+47 91 77 58 31

Vår dato
30.05.2018
Deres dato
17.04.2018

Vår referanse
16/00257-25
Deres referanse

Høringsvar fra Østfold Bondelag på Regional transportplan for Østfold mot 2050 - handlingsprogram 2019 - 2022

Østfold Bondelag viser til *Høring av Regional transportplan for Østfold mot 2050 - handlingsprogram for fylkesveger og kollektivtransport 2019 – 2022*, som vi mottok 19. april 2018 fra Østfold fylkeskommune via Alt Inn. Østfold Bondelag behandla høringa på styremøtet 30. mai 2018, og vi vil med dette gi vårt svar.

Østfold – Norges matkammer

Østfold har store produksjoner innenfor alle av norsk matproduksjons viktige produkter; korn, melk, kjøtt, egg, grønt og bær. Fylket er størst i landet på kornproduksjon med 23 prosent av landets produksjon i 2016, og er også store på fjørfe- og eggproduksjon. I Østfold utgjør det økologiske arealet 6 prosent, og den økologiske produksjonen utgjør en stor andel av total norsk produksjon. Østfold er særlig store på økologiske egg (43 prosent), grønnsaks- (27 prosent), korn- (24 prosent) og melkeproduksjon (13 prosent).

Fylket har en variert og sammensatt næringsmiddelindustri, med stor foredling fra alle sektorer med unntak av melk, som hovedsakelig foredles på Kalbakken-anlegget til TINE. Østfoldjordbruket omfatter totalt over 5 000 arbeidsplasser i primærjordbruk og foredlingsindustrien. Antallet sysselsatte i næringsmiddelindustrien er 3 100, og har ligget nokså stabilt siden årtusenskiftet i Østfold. Antallet arbeidsplasser i øvrig industri har vært fallende i samme periode i Østfold. Dette betyr at landbasert næringsmiddelindustri utgjør en større andel av industriarbeidsplassene i dag enn i år 2000. Den totale verdiskapingen av jordbruks- og næringsmiddelindustrien i Østfold består av over 7 500 sysselsatte (inkludert ringvirkninger). Alle tallene er hentet fra AgriAnalyse sin rapport 5/2017 «Jord- og skogbruket i Østfold – Sterke og mangfoldige verdikjeder». ***Å øke jordbruksproduksjon i Østfold er viktig for å bevare både matindustri og sysselsetting i fylket.***

Østfold Bondelags kommentarer til regional transportplan

Landbruksnæringa har et stort transportbehov, og Østfold Bondelag er opptatt av at hele verdikjeden for matproduksjon får fraktet sine varer, tjenester og produkter på en

Bondelagets Servicekontor AS

Postadresse: Løkenveien 4 1811 ASKIM Østfold Bondelag Bondelagets Servicekontor AS	Besøksadresse: Løkenveien 4 1811 ASKIM Org.nr.: 939678670 Org.nr.: 985063001 MVA	Telefon: 69 89 81 50 Bankkonto: 8101.05.12891 Bankkonto: 8101.05. 91392	E-postadresse: ostfold@bondelaget.no Internett: bondelaget.no/ostfold eller nettbonden.no

Vår dato	Vår referanse
30.05.2018	16/00257-25

kostnadseffektiv og sikker måte. Dette gjelder fra primærproduksjonen på den enkelte landbruksbedrift, via foredling gjennom næringsmiddelindustrien, distribusjon til dagligvarehandelen, og helt til den enkelte forbruker får varene med seg hjem. Østfold Bondelag vil likevel peke på målkonflikten det er å forbedre og effektivisere infrastruktur innen samferdsel for å møte befolkningsveksten, minske transporttida og ønsket om flere arbeidsplasser i fylket på den ene siden, og matproduksjon på den andre. Matproduksjon er arealbundet, og det vil være av overordnet viktighet å ta vare på våre næringsarealer når planer for framtidens byer, tettsteder, arbeidsplasser, boliger og infrastruktur legges.

Østfold Bondelag mener at målet må være å følge opp Stortingets nasjonale mål om å øke matproduksjonen og selvforsyningsgraden, slik det seinest uttrykte i sin behandling av Meld. St. 11 (2016-2017) «Endring og utvikling – en fremtidsrettet jordbruksproduksjon» den 25. april 2017. I innstillingen til denne (Innst. 251 S), skriver en samlet næringskomité at *«jordbrukets viktigste oppgave er å produsere mat. Av hensyn til beredskap ressursutnytting, verdiskaping, sysselsetting og klima er det viktig at norsk jordbruk produserer de før- og matvarene som det ligger til rette for å produsere i Norge, og i et omfang som kan dekke innenlands etterspørsel og eksport. Komiteen viser til at utgangspunktet for matproduksjonen er arealressursene. Forvaltningen av disse må derfor ha et evighetsperspektiv.»*

Dyrka og dyrkbar jord er ikke-fornybare ressurser. Bare 3 prosent av landet er dyrka mark og bare 1/3 av dette arealet er egnet til kornproduksjon eller til grønnsaker, poteter, frukt og bær (grøntproduksjon). For å oppnå målet om høyest mulig sjølforsyning, vil det etter Østfold Bondelag sitt syn være avgjørende å produsere mest mulig matkorn og mat som puttes rett i munnen. Fordi Østfold innehar om lag 1/5 av landets kornarealer, og også har gode områder for å produsere grønt, er det spesielt avgjørende å ta vare på matjord i fylket vårt. Gode råvarer fra nærområdene er også avgjørende for næringsmiddelindustrien i fylket og arbeidsplassene tilknyttet disse.

Samferdselsformål utfordrer matjord

KOSTRA-tall for perioden 2005-2016 viser at det særlig er boliger (26,5 %), samferdsel (17,6 %) og næringsbebyggelse (14,5 %), som står for omdisponeringa av dyrka og dyrkbare arealer på landsbasis (Kilde: SSB/Landbruksdirektoratet). Trenden for omdisponering til samferdselsformål er økende, fra 945 dekar i 2005 til hele 4 097 dekar i 2016. Østfold Bondelag er sterkt bekymret over denne utviklingen fordi samferdselstiltak er grunnlaget for ytterligere omdisponering til bolig og næring. Erfaring viser at det etableres næring langs de store nye veiene, og særlig ved kryssene. Samtidig etableres det boliger langs den gamle veistrekningen og langs tilførselsårene til den nye traseen. Med dagens krav til å fortette rundt kollektivknutepunktene, er det også svært viktig å legge eventuelt nye stasjoner langs bane på uproduktive arealer, da stasjonene vil legge press på nærliggende arealer på inntil 2 km i radius fra stasjonen. Ny Råde stasjon er et eksempel på hvordan Østfoldsamfunnet klarer å planlegge for framtida. Der er det mulig å legge ny stasjon i en fjellhall, og bygge boliger oppå fjellet. Alternativet er å legge stasjonen på eller like ved dyrka jord, noe som betyr en ny framtidig by fundamentert på matjord. Dette er ikke en bærekraftig utvikling.

Vår dato	Vår referanse
30.05.2018	16/00257-25

Østfold Bondelag er sterkt bekymra for lokalisering av hensettingsplasser for tog, som også er svært arealkrevende (300-600 dekar per plass). Etter vårt syn bør disse i størst mulig grad legges på impedimenter, eller under bakken/i fjell, der disse ikke vil komme i konflikt med matjord. Vi er også bekymra for tiltak som beslaglegger store arealer som i dag er brukt til bolig, som ved ombygging av Moss stasjon, da boligene vil erstattes, og kunne utsette matjorda for ytterligere press.

Østfold Bondelag er av den oppfatning av at det er mye å hente på å benytte arealbesparende løsninger, enten dette gjelder motorveger (for eksempel avstand mellom veg og gjerde), eller gang- og sykkelveger. Østfold Bondelag mener at det er en del å hente på å minske avstanden mellom gang- og sykkelveg og bilveg (trafikkskille) ved å bygge et rekkverk i henhold til håndbok N101 *Rekkverk og vegens sideområder*. Et annet eksempel er å sette ned fartsgrensen på bilvegen ved siden av. Håndbok N101 krever i kapittel 3.7.3 *Trafikkskille mellom bilveg og gang- og sykkelveg*, et trafikkskille på minimum 3,0 meter mellom en gang- og sykkelveg og en veg med mer enn 60 km/t, mens det samme skillet er halvert til 1,5 meter på en veg med fartsgrense på 60 km/t eller lavere. Østfold Bondelag er opptatt av trafikksikkerheten for mjuke trafikanter, men mener at denne må sikres ved å omdisponere minst mulig av den beste matjorda, som vi nettopp finner i vårt fylke. Østfold Bondelag ser derfor med stor glede på at fylkespolitikere i samferdselsutvalget har engasjert seg i denne saken, og at et prøveprosjekt nå er i gang.

Østfold Bondelag er enige i nullvisjonen om ingen drepte eller hardt skadede i trafikken. Våre medlemmer er avhengig av veien som både privatpersoner, men ikke minst i næringssammenheng, blant annet til transport av varer til og fra gårdene. Østfold Bondelag erkjenner følgelig behovet for å vedlikeholde fylkesvegene, og sørge for at veidekket får en lengre levetid gjennom blant annet å drenere og forsterke sidearealene. Langs enkelte fylkesveger har Statens vegvesen ønske om å erverve grunnen 6 meter til hver side av vegen, uten å gjøre noe med kjørebredden. Østfold Bondelag klarer ikke å se at eierskapet til sidearealene vil endre mulighetene for å oppnå nullvisjonen, og mener at Statens vegvesen burde begrense grunnervervet til faktisk behov, og maksimalt 3 meter i områder med dyrka mark. I områder med skog og utmark aksepterer Østfold Bondelag at det benyttes inntil 6 meter til hver side av veien for å fjerne vegetasjon og fjellknauser, slik at sidearealene holdes ryddige og oversiktlige. Dette øker sikkerheten for trafikantene. Det er uansett viktig at slike inngrep gjøres i samråd med grunneier.

Østfold Bondelag mener at matjord i utgangspunktet ikke skal omdisponeres, og i tilfelle kun til formål av nasjonal interesse. Vi erkjenner at det kan være vanskelig å unngå å omdisponere dyrka eller dyrkbare arealer helt til samferdselsformål, men ber fylkeskommunen og kommunene om å velge de trasé-alternativene som beslaglegger minst matjord, for eksempel gjennom bruk av impedimenter, arealeffektive løsninger, tunneller, kulverter eller broer. For å nå Stortingets mål om å øke matproduksjonen må matjord som omdisponeres til samferdselsformål erstattes med dobbelt areal.

Østfold Bondelags kommentarer til Regional transportplan for Østfold – handlingsprogram 2019 - 2022

Østfold Bondelag var i sitt svar til Regional transportplan for Østfold mot 2050 - handlingsprogram for fylkesveger og kollektivtransport 2017-2020 (på høring våren 2016)

Vår dato
30.05.2018

Vår referanse
16/00257-25

svært skuffet om at det å unngå omdisponering av matjord i form av dyrka mark ikke var noe mål i den foreslåtte handlingsplanen. Dette sto i sterk kontrast med det nasjonale jordvernmålet Stortinget vedtok desember 2015: *Stortinget fastsetter det årlige målet for omdisponering av dyrka mark til 4 000 dekar. Stortinget ber regjeringen sørge for at målet nås gradvis innen 2020.* Østfold Bondelag foreslo derfor at det måtte innføres et nytt mål under delmålet «Klima og miljø»; *Begrense inngrep i dyrka og dyrkbar mark til et minimum.*

Det var derfor med stor glede at Østfold noterer seg at jordvern blei en del av delmål 4 under kapittel 2.1.3 Indikatorer i Regional transportplan for Østfold mot 2050 - handlingsprogram for fylkesveger og kollektivtransport 2018-2021 (på høring våren 2017). Vi mente i fjor at denne viktige målsetninga måtte følges opp gjennom å utforme krav og belønningsmuligheter i bypakker og samarbeidsavtaler, der arealvennlige alternativer med tanke på omdisponering av dyrka og dyrkbar mark premieres.

Østfold Bondelag registrerer med tilfredshet at målet om å «*begrense inngrep i dyrka og dyrkbar mark til et minimum*» fortsatt er en del av delmål 4 i årets utgave av handlingsprogrammet (2019-2022). Østfold Bondelag er også positive til jorderstatningsordninga som er skissert i kapittel 4.4.5, men mener at grensa for jordflytting bør settes ned til 5 dekar dyrka mark. Videre mener vi at det for hvert dekar dyrka mark som omdisponeres må det dobbelte arealet jordflyttes fra impediment. Å nydyrke vil legge beslag på en annen ikke-fornybar og begrensa ressurs, nemlig dyrkbar mark.

I følge KOSTRA-tallene for 2016 omdisponerte kommunene i Østfold på 222 dekar dyrka mark. Foreløpige tall for 2017 viser en omdisponering av 154 dekar dyrka mark. Dette er foreløpige tall, og trolig er ikke all omdisponering er rapportert inn til SSB. Det kan også skyldes tilfeldigheter med tanke på når reguleringsplanene blei vedtatt, men Østfold Bondelag håper at det kan være en del av en langsiktig trend der mindre matjord omdisponeres.

Østfold Bondelag mener at det påhviler både kommuner og fylkeskommunen et stort ansvar for å ta vare på matjorda og arbeidsplassene knytta til denne. Dette er helt avgjørende for å oppnå Stortingets mål om økt matproduksjon. Vi er ikke i tvil om at denne naturressursen kan danne grunnlag for nye arbeidsplasser i vårt fylke, men dette betinger at vi tar vare på den gjennom fornuftig planlegging og bærekraftig bruk.

Med vennlig hilsen

Svend Arild Uvaag
Elektronisk godkjent, uten underskrift

Mina Mjærum Johansen

Kopi: Liss Mirjam Stray Rambo/Østfold fylkeskommune